

Cochlicella's uit onze regio bekend. De exotenstatus 2b ligt voor de hand als de soort inderdaad volgens de suggestie van Dumoulin destijds al met kampeerders is meegekomen of anders in de jaren vóór 1999. Door die tijdsfactor schuift de definitie van exoten mee, en vallen de soorten na verloop van tijd in een andere status.

In de meeste gevallen is een exoot ook een antropogene soort en is de wijze van aanvoer voldoende onderzocht. Onze toenevende mobiliteit en reislustigheid beloven nog heel wat nieuwe introducties. Om nog maar te zwijgen over soorten in kassen en bijzondere plaatsen als Burgers' Bush, waar in 2002 een Aziatische *Bradybaena* werd aangetroffen (de Winter, Cremers & Soes, 2009). De bijbehorende wereld aan definities kan wel wat opheldering gebruiken.

Ironie van het lot

Weer terug bij mijn bolle duinhoren vraag ik me af wat er doorgaans met verstekelingen gebeurt. Veel slakken zullen, als ze de lange reis al overleven, met het waswater in de Nederlandse gootsteen verdwijnen. Een enkele belandt in een groencontainer en weet dan mogelijk te ontsnappen om verder als antropogene soort door het leven te gaan. Minder gelukkig zijn de exemplaren, die tussen een Nederlands gebit worden gekraakt of "vol afschuw" worden ontdekt en het, na het melden van een klacht, alsnog met de dood zullen moeten bekopen. Dat een slak in groente en kruiden negatieve reacties oproept is jammer. Hun aanwezigheid getuigt immers van een beperking in gifgebruik. Hoe hun ontdekking af zal lopen is ongewis. Dat is de ironie van het lot. (Liefhebbers van dit fenomeen moeten beslist eens kijken naar "L'ironie du sort", een boeiende dramatische Franse oorlogsfilm uit 1974 van Edouard Molinaro, die in kleur en zwart-wit parallelle mogelijkheden na elkaar toont van mogelijke situaties en gevolgen.) Het lot van mijn bolle duinhoren is bezegeld. Door de 2b status hield ik het dier in een pot gevangen op een bedje van malse groene blaadjes. Keuze uit diverse soorten en rassen waarbij de pittige Rucola vooralsnog de meeste sporen van vraat vertoonde. En we noemde deze Italiaanse schone natuurlijk Barbara. Na enkele weken bleek het dier dood. Het huisje, de radula en de bovenkaak blijven bewaard.

Met dank aan de teler, die mij per omgaande van informatie voorzag en dank aan mijn gezinsleden, die mijn malacologisch enthousiasme voeden met hun oplettenheid.

Literatuur

- BOESVELD, A. & H. BOSMA (2008): Hoe doen ze dat nou toch? Manier van verspreiding van de Zeggekorfslak. – Voelspriet ANM-nieuwsblad, 7 (2): 6.
- BRUYNE, R.H. DE, H. WALLBRINK & A.W. GMELIG MEYLING (2003): Bedreigde en verdwenen land- en zoetwaterweekdieren in Nederland (Mollusca). Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. – Leiden / Heemstede (Stichting European Invertebrate Survey / Stichting Anemoon): 88 pp.
- BRUYNE, R.H. DE (2007): 2e vindplaats van Bolle duinhoren: op de wallen! – Voelspriet ANM-nieuwsblad, 6 (1): 4.
- DUMOULIN, E. (1988): *Cochlicella barbara* (Linnaeus, 1758) herontdekt in België en nieuw voor Nederland (Gastropoda, Pulmonata: Helicidae). – Basteria, 52 (1/3): 117-120.
- GITTENBERGER, E., A.W. JANSSEN, W.J. KUIJPER, J.G.J. KUIPER, T. MEIJER, G. VAN DER VELDE & G.A. PEETERS (1998): De Nederlandse Zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. Nederlandse Fauna 2. – Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden: 288 pp.
- GITTENBERGER, E., D.S.J. GROENENBERG, B. KOKSHOORN & R.C. PREECE (2006): Molecular trails from hitch-hiking snails. – Nature, 439: 409.
- RAAD, H. (2008): Slakkeninventarisatie Zwarte Gat e.o., Groede. – Rapport nr. 77, Slakkenwerkgroep KNNV Afdeling Bevelanden. 1-3 (not published).
- WINTER, A.J. DE, H.J.W.M. CREMERS & D.M. SOES (2009): The Asian tramp snail *Bradybaena similaris* in a tropical greenhouse in Arnhem, the Netherlands. – Basteria, 73 (1-3): 61-64.

Adres van de auteur:

Mozartlaan 41
5283 KB Bostel
0411-682916
margry@home.nl

Een eerste slak in het Formerumerwiel, Terschelling

Henk K. Mienis

A first snail in the Formerumerwiel, Terschelling

Until recently no molluscs were known to occur in Formerumerwiel, a small lake caused by a dike collapse in 1717 near Formerum on the island Terschelling (the Netherlands). In the autumn of 2007 and 2008 the allochthonous snail *Potamopyrgus antipodarum* (Gray, 1843), Fam. Hydrobiidae, was located on a particular spot among reeds (*Phragmites*) in the NW-corner of the Formerumerwiel. Nowhere else could I trace this invasive species from New Zealand under similar circumstances in the lake.

In mijn voorlopig overzicht van de molluskenfauna van enkele oude dijkdoorbraken, die op Terschelling wielen genoemd worden, kon ik geen opgave doen over het voorkomen van weekdieren in het Formerumerwiel (Mienis, 2007).

Dit plasje is ontstaan tijdens een dijkdoorbraak in 1717. Ofschoon het wiel nu midden in een weiland ligt, is het water daar nog steeds brakkig, hetgeen te zien is aan het voorkomen van Zulte (in de volksmond meestal Zeeaster genoemd) *Aster*

tripolium, Zeebies *Scirpus maritimus* en Ruwe bies *Scirpus lacustris tabernaemontani*.

Deelnemers aan de excursie van de Nederlandse Malacologische Vereniging naar Terschelling in oktober 2004 slaagden er niet in om in de buurt van het water te komen (van Leeuwen & van Peursen, 2005). In 2005 en 2006 ben ik daar wel in geslaagd maar heb ik tevergeefs in dat wiel naar een slak of mosseltje uitgekeken. Op 5 oktober 2007 was het echter raak: in de NW-hoek van het wiel (Amersfoort coördinaten 151.25 – 599.5) werd tussen het riet (*Phragmites australis*) een groot aantal exemplaren van Jenkins' brakwaterhoren *Potamopyrgus antipodarum* (Gray, 1843) aangetroffen. Ook op 22 september 2008 werd op ongeveer dezelfde plaats deze oorspronkelijk uit Nieuw Zeeland afkomstige soort teruggevonden (Mienis, 2008).

Vreemd genoeg heb ik tevergeefs naar dit slakje gezocht op andere plaatsen in het wiel waar eveneens veel riet stond. Deze merkwaardige lokale verspreiding van Jenkins' brakwaterhoren is echter niet uniek op Terschelling. In de duinplassen, vooral in de omgeving van Midsland aan Zee en West aan Zee, kan men tevergeefs naar weekdieren zoeken totdat men

in een hoek terecht komt waar bij elke haal met een keukenzeef 3-5 soorten naar boven komen. Een verklaring daarvoor heb ik nog niet kunnen vinden.

Geraadpleegde literatuur

- LEEUVEN, S.J. VAN & A.D.P. VAN PEURSEN (2005): Verslag van de NMV-excursie naar Terschelling van 15-17 oktober 2004, mede in het kader van het Atlasproject Nederlandse Mollusken. – *Spirula*, 344: 74-77.
- MIENIS, H.K. (2007): Een voorlopig overzicht van de (semi-)aquatische weekdieren van enkele oude wielen op Terschelling. – *Spirula*, 358: 125-129.
- MIENIS, H.K. (2008): Vreemdelingen onder de zoetwater weekdieren van Terschelling. Deel 1: Over het voorkomen van Jenkins' waterhoren. – *Rinkelbollen*, 2008 (3): 9-12.

Adres van de schrijver:

National Collections of Natural History, Dept. Zoology,
Tel Aviv University, IL-69978 Tel Aviv, Israel, en National
Natural History Collections, Berman Building, Hebrew
University of Jerusalem, IL-91904 Jerusalem, Israel.
E-mail: mienis@netzer.org.il

De Gele aardslak *Limacus flavus* herontdekt in West-Terschelling

(gevolgd door een opmerking betreffende zijn Nederlandse naam)

Henk K. Mienis

The Yellow slug *Limacus flavus* rediscovered in West-Terschelling

(followed by a remark concerning its Dutch name)

Two new finds of the Yellow slug *Limacus flavus*, Fam. Limacidae, are here reported from West-Terschelling, a small village on Terschelling, a Wadden Sea island in the north of the Netherlands. The rediscovery of this exotic species in West-Terschelling comes exactly 40 years after its first report from that village. All the specimens (respectively three adults and one juvenile) were made on the same rainy day. The common name Yellow (earth-)slug is here preferred in the Dutch text over the official name Pale (earth-)slug not only because of its general colour but also because of its sticky yellow slime.

De Gele aardslak *Limacus flavus* (Linnaeus, 1758), Fam. Limacidae, moet beschouwd worden als een allochtone naaktslak in Nederland, die uitsluitend in de directe omgeving van menselijke nederzettingen en dan vooral in huizen wordt aangetroffen (Gittenberger et al., 1984).

Van Terschelling werd deze soort voor het eerst vermeld door Visser (1968). Een vijftal exemplaren bleken aanwezig te zijn in een stand met Wijfjesvaren *Althyrium filixfemina* in het Natuurhistorisch Museum te West-Terschelling. Oorspronkelijk waren meerdere exemplaren aanwezig, want een negental exemplaren waren reeds door de toenmalige conservatrice mevr. F.E. de Feyfer-Teutelink verzameld en met plantafval op de vuilnisbelt gegooid. Deze vondst was voldoende om *Limacus flavus* te plaatsen op de lijst van op Terschelling voorkomende mollusken (Visser, 1974).

Twee jaren later trof ik deze naaktslak zelf aan onder de hegten zuiden van het oude kerkje in Hoorn en daarna heb ik deze

exotische soort daar nogmaals diverse keren gevonden (2004).

Dit jaar (2008) verbleef ik op Terschelling van 20-27 september. Dinsdag, 23 september, was het de enige, echt regenachtige dag gedurende die week en de ochtend daarvan werd uitgebuit om kris-kras door de straten van West-Terschelling te lopen om vooral in tuinen en plantsoenen uit te kijken naar exotische soorten. Dit was niet zonder succes want precies 40 jaar na de eerste vondst in West, heb ik onder andere de Gele aardslak op twee plaatsen in West opnieuw gevonden.

Op de Duinweg bevindt zich aan de duinzijde een trap die naar het Seinpaalduin voert. Enkele meters links van deze trap bevindt zich een steile opgang, die naar een gebouwtje uit de tijd van de Duitse bezetting gaat. Dit gebouwtje zit ingegraven in het duin en wordt zo te zien nu als berggruimte gebruikt. Voor dit bouwsel lagen in een hoek aan de rechterkant wat stenen en stukken hout. Natuurlijk kon ik het niet nalaten om